

Bölgesel Gelişmede “Yeni” Bir Politika Aracı: Cazibe Merkezleri

Selçuk Sertesен

Giriş

Yakın zamanda Başbakan tarafından kamuoyuna duyurulan GAP Eylem Planı'ndaki ekonomik kalkınma önlemleri arasında Diyarbakır, Şanlıurfa ve Gaziantep'te cazibe merkezleri kurulması yer aldı.

İddialı ismiyle kulağa yeni ve modern bir ekonomik kalkınma aracı olarak gelen cazibe merkezlerinin kökleri 1960'lı yıllara kadar uzanıyor. O dönemde geliştirilen büyüme kutupları kuramına (growth pole theory) göre devletin genellikle bölgesel mekânsal yapıyı dönüştürmek amacıyla cazibe merkezi olarak belirlediği kentlere kamu yatırımlarını yoğun bir şekilde yönlendirmesi amaçlanıyordu. Kamu desteğiyle yaratılan bu “yığılma” ekonomisinin bölgenin tamamı için yaratacağı yeni iş imkânları, üretim kapasitesinin artması gibi dışsalıklar sayesinde bölgesel ölçekte bir refah artışı sağlanması hedefleniyordu. 1960'lı yıllarda cazibe merkezleri politikasının popüler olması Keynesgil politikalar, merkezi yönetim ve planlama suretiyle kalkınma felsefesi ve buna bağlı olarak yukarıdan aşağıya hiyerarşik merkezi planlama pratiği ile de uyumlu olması ile açıklanabilir.

Geçmiş dönemdeki bu büyüme kutuplarına yatırım yapılmasının arkasındaki mantık, belli sayıdaki merkeze yapılan yatırımların yeni iş imkânlarıyla yaratacağı çarpan etkisinin, doğrudan geri kalmış bölgelere yatırım yapmaktan veya yatırımları sadece nüfusa göre oransal olarak dağıtmaktan daha büyük olacaktır. Bu nedenle potansiyel alanlar ve sektörler belirlenmeli ve yatırımlar buralara yönlendirilmelidir. Böylece büyüme kutupları, yatırımların mekâna dağılmasını engelleyerek belli gelişim potansiyellerine sahip alanlarda büyümeyi tetikleyecektir. Bu politikanın günümüze en somut yansımalarından biri ülkemizde de kurulmuş olan OSB'ler ile yerel yatırım ortamını iyileştirerek bölgelerin rekabet gücünü artırma çabasıdır. (Çağlar, 2006)

Amaçları

Büyüme kutuplarının sosyal ve ekonomik entegrasyon vurgulu ana kullanım amacı, belirlenen potansiyel bölgelerde büyümeyi sağlayarak farklı bölgesel odaklar geliştirmek ve böylece birkaç bölgenin (hatta kentin) üzerindeki kalkınma yükünü (göç baskısı, sosyal uyum sorunları, altyapı sorunları) daha fazla sayıdaki ve mekânsal olarak farklı noktalarda konumlanmış odaklara yönlendirmektir. Aynı zamanda, ulusal ekonomilerin uzun dönemde performansı kentlerin ekonomik performansı ile doğru orantılıdır. Bu çerçevede kentsel sistemlerin düzenlenmesi için kentleşme ve göç süreçlerini yönlendirilmesinde büyüme kutupları politikası kullanılmıştır. Bu amaç daha çok nüfusun büyük bir kısmının birkaç mega kentte toplandığı gelişmekte olan ülkelerde gündeme gelmiştir (azman kent sorunu). Bu azman kent sorunu özellikle ulusal ulaşım ağlarının belli kentler üzerinden gelişmesini kaçınılmaz kılmakta, geri kalmış bölgelerin içsel kalkınma dinamiklerini harekete geçirmelerini zorlaştırarak gelişmiş kentlere

Bölgesel Gelişmede “Yeni” Bir Politika Aracı: Cazibe Merkezleri

bağımlılıklarını arttırmaktadır. Bölgesel büyüme kutuplarının yaratılması yoluyla büyük kentlerle rekabeti kolaylaştırmak ve göç eğilimlerini etkileyerek göç yükünü hafifletmek amaçlanmaktadır. Böylece büyük kentlerin göç nedeniyle karşılaştıkları kaçak yapılaşma, altyapı, istihdam ve güvenlik gibi birçok sorunla baş etmenin kolaylaşması öngörülmektedir.

Büyüme kutupları politikasının gelişmiş ülkelerdeki yaygın kullanım amaçlarından bir diğeri, bir zamanlar bölgelerinde aktif bir güce sahip olan fakat zamanla dış dünyanın değişen koşullarına ayak uyduramayan geri kalmış kentlerin canlandırılmasıdır. İngiltere’de eski işlevini yitirmiş sanayi merkezlerinin yeniden canlandırılması buna örnek olarak verilebilir. Bu kentlerin ortak özelliği, yüksek işsizlik oranı, kişi başına gelirin düşüklüğü, ortalamadan altında insan sermayesi gelişimi ve kamu hizmetinin yetersizliği gibi sorunlara sahip olmalarıdır.

Diğer amaçlarla yakından ilişkili olmakla beraber daha iktisadi diğer bir kullanım alanı ise, gelişme potansiyeline sahip olmayan bölgelerin refah düzeyinin artırılması ile ilgilidir. Bilindiği gibi, bölgesel dengesizliklerin oluşmasının ana nedenlerinden biri, bölgenin içsel dinamiklerini harekete geçirecek potansiyele (insani sermaye, iş ağıları, altyapı, mali kaynaklar vb.) sahip olmamasından kaynaklanır. Bu anlamda büyüme kutupları, bu tür bölgelerde kapasite geliştirme ve istihdam yaratma amacıyla da kullanılmıştır. Politikanın bu alandaki kullanımına örnek olarak İrlanda’daki Limerick ve Cork’da kurulan Ulusal Büyüme Merkezleri, Hindistan’ın geri kalmış bölgelerinde sanayi bölgelerinin geliştirilmesi ve Endonezya, Malezya, Filipinler ve Tayland’da uygulanan programlar gösterilebilir. GAP Eylem Planı çerçevesinde Diyarbakır, Şanlıurfa ve Gaziantep’in cazibe merkezi olarak belirlenmeleri de hem iktisadi kalkınma hem de ilk belirttiğimiz daha sosyal ve ekonomik entegrasyon vurgulu amaç kapsamında değerlendirilebilir.

Kullanım amacına göre büyüme kutuplarının sayısı ve büyüklükleri değişebilmektedir. Örneğin kırsal kalkınma amaçlı örneklerde daha fazla sayıda ve küçük merkezler geliştirilirken; eğer amaç bölgelerarası eşitsizliği gidermek ise büyüme kutuplarının sayısı azaltılıp, bu kutupların ekonomik faaliyet ve nüfus anlamında büyüklükleri artırılabilir. (Parr, 1999)

Beklenen Etkileri

Yatırımlar sayesinde ekonomik aktivitenin canlandırılması nedeniyle, büyüme kutbu olarak belirlenen yerlere çevreden gelecek nüfus hareketleri oluşması ve bu yeni gelen nüfusun gereksinimi olan kamu ve özel sektör hizmetlerinin de eklenmesiyle büyümeyi tetikleme, büyüme kutupları politikasının beklenen etkileri arasındadır. Aynı zamanda, yapılan altyapı yatırımları ile büyüme kutbunun lojistik imkânlarının artması sayesinde iş kanallarının gelişmesi de beklenir.

Büyüme kutupları etki alanları içindeki bölgelere olumsuz etkiler de yapabilirler. Daha önce içinde bulunduğu bölgeden beslenen, bölgesiyle girdi çıktı ilişkileri olan merkezler, yapılan yatırımlarla ve uluslararası ticaret ve ulaşım imkânlarının da gelişmesiyle daha ihracat odaklı çalışmaya ve kendi bölgesinin geri kalanıyla ticari ilişkileri kesme yoluna gidebilirler. Bu da bölgedeki iş imkânlarının düşmesine neden olabilir.

Sonuç olarak, uygulanacak politikanın bölgeye ve büyüme kutbu olarak belirlenen yere etkileri birbirinden farklı olabilir. Büyüme kutbu için faydalı olan bir strateji, bölgesi için uzun vadede zararlı olabilir. Politikanın net faydasını anlamak için olumlu ve olumsuz etkilerinin toplamı değerlendirilmelidir. (Parr, 1999)

Başarısız olmasının nedenleri

Geçmiş deneyimler birçok büyüme kutbu politikasının başarısızlıkla sonuçlandığını göstermektedir. Bu başarısızlıkların nedenlerini anlamak, bugünkü politika geliştirme çabaları açısından önemli bir katkı sağlayacaktır. Büyüme kutupları politikasının temel sorunu aslında sorunlu bir büyüme kuramına dayanıyor olmasıdır. Bu yaklaşımda geri kalmışlığın tek nedeni bu bölgelerdeki kaynak (insan ve sermaye) eksikliği olarak ele alınmış ve devletin bu kaynakları sağlaması ile sorunun çözülmesi beklenmiştir. Kaynak aktarımlarına rağmen, kalkınmanın sağlanamaması daha sonra genel olarak planlama paradigmasının sorgulanmasına yol açmıştır. Cazibe merkezleri politikası da geçmiş planlama deneyimlerinin bir anısı olarak belleklerde yer almıştır. Daha somut olarak başarısızlıkların önemli bir nedeni politikanın bölgenin sorunlarıyla örtüşmemesidir. Geri kalmış kırsal bölgelerde tarımsal modernizasyon yerine büyük ölçekli sanayileşme politikaları uygulanması buna örnek olarak verilebilir. Diğer nedenler arasında öncelikli olarak yatırım yapılacak sektörlerin gelişme potansiyeli olan sektörlerle uygun olmaması gösterilebilir. Büyüme kutbu politikasının hayata geçirilmesiyle odak bölgeye çekilmesi öngörülen işsiz nüfusun aslında bölgenin istihdam kapasitesinin çok üstünde olması, uygulamanın başarısını engelleyen bir başka etmen olmuştur.

Büyüme kutbu olarak belirlenen yerlere kırsal alanlardan veya daha küçük kentlerden gelen insanların, bu kenti bir köprü olarak kullanıp kentin üretimine katkı sağlamadan daha cazip mega kentlere göç etmesi de büyük bir risk unsurudur. Örneğin kırsal kesimlerinde yaşayan bir ailenin bu büyüme kutbu politikası sayesinde geliştirilecek iş imkânlarından faydalanmak amacıyla kent merkezine yerleşmeleri ve oradaki kentsel yaşam tarzını tanımaları, onların gözünde İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerin cazibesinin artmasını sağlayabilir. (Ki ülkemizde yaşanan göç olgusu da aşamalı göç sınıfına girmektedir. Bu nedenle aşamalı göç olgusunun tetiklenmesi gibi bir unsur da göz önünde tutulmalıdır) (Çelik, 2006) Bu da büyüme kutbu politikasından beklenen faydanın mega kentler üzerinde mutlak olarak daha büyük bir göçle sonuçlanmasına ve dolayısıyla başarısız olmasına yol açabilir.

Diğer bir neden başarısızlık nedeni ise, büyüme kutbu politikasını uygulamaya koymadan önce yapılan varsayım ve analizlerin uygulama aşamasında gerçeği yansıtmamasıdır. Genellikle statik planlar dinamik toplumsal koşullara uyum sağlayamamaktadır.

Benimsenmemesinin nedenleri

Büyüme kutbu politikasının pek çok ülkede benimsenmemesinin temel nedeni, karmaşık bir yapıya sahip olması ve sonuçlarının kestiriminin zor olmasıdır. Bu nedenle pek çok ülke daha uygulanabilir politikalara yönelmeyi tercih etmiştir. Taşıdığı belirsizlikler ve isabetli sektörel tercihler gerektirmesi, bu yaklaşımı riskli bir hale getirmiştir. Alternatif politikalara göre yüksek fayda getirebilecek, fakat bununla birlikte yüksek risk taşıyan bir yaklaşımdır. Diğer bir neden ise, politikanın getirdiği ekonomik aktivitenin aşırı bölgesel yığılımları desteklemesi ve sonuç olarak bölgenin geri kalanı için olumsuz etkiler yaratması olarak gösterilebilir. Yine bir başka neden, politikanın gerçekleşmesi için gereken bölgeler arası nüfus hareketlerinin oluşamayacağına düşünülmesidir.

Politikanın benimsenmemesinin nedenlerinden bir diğeri ise, ülkelerdeki siyasi süreçlerin işleyiş biçimi ile ilişkilendirilebilir. Geçmiş deneyimler ülkelerin yatırımlarını belli bölgeler için önceliklendirme konusunda gerekli siyasi koşulları oluşturmakta

Bölgesel Gelişimde “Yeni” Bir Politika Aracı: Cazibe Merkezleri

zorlandıklarını göstermektedir. Yine büyüme kutbu politikasının uygulamaya geçtikten sonra ciddi tepkiler alması da kayda değerdir. Uygulanan politikanın bölge için net faydası olumlu da olsa, sonuç olarak karşılaşılan tabloda politikadan hiç etkilenmeyen hatta negatif etkilenen yerellikler ortaya çıkabilmektedir. Büyüme odağının yararına olan durum aynı bölgenin geri kalanının yararına olmayabilir. Politikanın maliyetleri ve faydaları çoğu zaman mekân üzerinde eşit biçimde dağılmamaktadır. Örneğin nüfusun büyüme odağına doğru yer değiştirmesinin maliyeti, belli noktalarda oluşan ekonomik aktivite, nüfus ve vasıflı işgücü kaybı gibi maliyetler büyüme odağına değil de bölgedeki yerel merkezlere yüklenmektedir.

Büyüme kutbu politikasından negatif etkilenen ya da hiç etkilenmeyen yerleşimlerin, politikanın bölgeye sağladığı toplam faydadan kendine düşen payı alabilmesini sağlayacak telafi mekanizmalarının oluşturulamamış olması da politikanın benimsenmemesinin bir başka nedeni olarak sayılabilir.

Geçirdiği evreler ve günümüze yansımaları

Büyüme kutbu politikasının ortaya çıkışından günümüze kadar geçirdiği evreleri ana hatları ile şöyle özetleyebiliriz: Büyüme kutupları 60'lı yılların başında ortaya çıktı ve devletin güçlü kaynaklara sahip olduğu ve güçlü bir planlama aktörü olduğu 60'lı yıllar boyunca bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi, kırsal kalkınmanın sağlanması, geçmişte sahip olduğu rekabetçi gücünü kaybederek geri kalan kentlerin canlandırılması gibi birçok sorun alanında kullanıldı. 70'lerde dünya ekonomisindeki oluşan çalkantılarla birlikte devletin rolünün ve kısmen planlamanın kapsamının yeniden değerlendirildiği dönemde büyüme kutupları politikası yetersiz kaldı ve terk edildi. 70'lerden günümüze uzanan dönemde ise bu politikanın geçmiş deneyimler de göz önünde tutularak benimsenmediği görülmektedir. Gerçi bölgesel sanayi kümeleri kurma çabaları ve teknokent tabanlı gelişim stratejileri gibi cazibe merkezli büyüme kutuplarının yankıları günümüzde de duyulmaktadır.

Büyüme kutupları, özellikle amaçları dikkate alındığında ülkemizde son dönemde gündeme gelen cazibe merkezleri oluşturma politikası ile ciddi benzerlikler göstermektedir. Öncelikle ülkemizdeki cazibe merkezleri politikasını incelediğimizde Ankara, İstanbul ve İzmir'in alt metropoller olması planlanan 12 cazibe merkezinin "Diyarbakır, Şanlıurfa, Elazığ, Malatya, Kayseri, Sivas, Erzurum, Gaziantep, Konya, Samsun, Trabzon ve Van" olarak belirlendiği görülüyor. (bkz. EK- Cazibe Merkezleri Politikası ile İlgili Yasal Metinler) Cazibe merkezleri uygulaması ile ilgili yasal metinlere ekte yer verilmektedir.

Cazibe merkezleri politikası AB mali yardımlarının kullanımında mekânsal odaklanmayı sağlamak için de kullanılacaktır. Bölgesel kalkınma ve insan kaynağının geliştirilmesi konularında 2007-2013 döneminde AB mali yardımlarının kullanımı için DPT tarafından hazırlanan Stratejik Çerçeve Belgesi (SÇB)'nde kaynakların ve desteklerin, özellikle bölge içi ve bölgeler arası yakınsama ihtiyacının yüksek olduğu bölgelerdeki bazı stratejik büyüme merkezlerine (kutuplar) yönlendirileceği belirtilmektedir. Her ne kadar SÇB diğer yasal metinlerde olduğu gibi cazibe merkezi terminolojisini kullanmasa da belirtilen gerekçelerden aynı politikadan bahsedildiği anlaşılmaktadır. “Büyüme merkezleri” AB yardımlarını yönlendirirken “cazibe merkezleri” kamusal kaynak ve önlemlerin yoğunlaştığı yerler olacaktır. Kaldı ki ilk kez 2008–2010 Dönemi Yatırım Programı Hazırlama Rehberi'nde adı geçen on iki kent merkezinin Konya dışında on birine SÇB'de yer verilmektedir.

Bölgesel Gelişmede “Yeni” Bir Politika Aracı: Cazibe Merkezleri

ŞÇB büyüme (cazibe) merkezlerinin belirlenmesinde kullanılan kriterler konusunda bilgi vermektedir. Buna göre bu merkezlerinin belirlenmesinde şehrin kendi bölgesinde en yüksek sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi değerine sahip olması, kendi bölgesinde en yüksek nüfusa sahip olması, şehirde üniversite kampusunun bulunması, havaalanının bulunması, hizmet sektöründeki istihdam oranının yüzde 35 veya daha üstü olması kriterleri temel alınmıştır.

Sonuç

Planlama ve iktisadi büyüme kuramındaki paradigma değişimi ve bölge planlama kavramının yerel ögelere geri dönüşü, bu politikanın doğduğu dönemlerdeki uygulama biçiminin günümüzde geçerliliğini yitirmesinin ana sebebidir. Öncelikle, 1960'lı yılların kendine özgü koşullarında mantığı oluşturulan büyüme kutupları politikası, geçen zaman zarfı içinde kamu sektörü ağırlıklı karma ekonomiden piyasa ekonomisine doğru ciddi dönüşümler geçiren ülkelerde geçerliliğini aynen koruması beklenemez. (Eraydın, 2002)

Büyüme kutupları politikasının ülkemizde uygulanmasının bir başka zorluğu ise Türkiye'nin kendine özgü koşullarından kaynaklanıyor. Cazibe merkezi olarak belirlenen Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki kent merkezleri günümüzde daha çok kamusal ve özel hizmetlerin sunulduğu ve bu sektör üzerine gelişmiş merkezlerdir. Yani bu kent merkezlerine yönlendirilecek kaynakların sektörel dağılımı bir sorun alanı olarak karşımıza çıkabilir.

Tüm bunların yanı sıra 60'ların büyüme kutupları politikasını günümüz koşullarına uyarlamak mümkün. Hizmet sektörünün ana sektör olduğu kent merkezlerine yatırımı aktarmak yerine diğer ilçelerdeki farklı uzmanlaşma potansiyellerini ortaya çıkarmak ve girişimcilerle uzmanlaşmayı ortaya çıkarma adına ortaklıklar kurmak, yenilik kapasitesini artırmaya yönelik yeni mekânsal ve kurumsal örgütlenme yapılarını denemek bölgesel gelişme adına anlamlı, günün ve ülkenin koşullarına uygun bir çaba olabilir.

GAP Acil Eylem Planı'nda yer alan cazibe merkezlerinin kurulmasıyla ilgili eylemin öncelikleri *KOBİ'lerin, yeni girişimlerin ve yeni istihdam alanlarının desteklenmesi, turizmde çeşitliliğin sağlanması ve yerel markaların yaratılması* olarak belirtilmektedir. Uygulama stratejisi olarak da *seçilen şehir merkezleri için ayrılan finansmanın hem mevcut uygulamaları yoğunlaştırıp etkisini artırma, hem de yeni araç ve imkânlarla yeni uygulamaları destekleme* (bkz. EK- Cazibe Merkezleri Politikası ile İlgili Yasal Metinler) amacıyla kullanılacağı belirtilmektedir. Bu haliyle belirlenen önceliklerin nasıl hayata geçirileceğine ilişkin stratejilerin oldukça zayıf olduğu görülmektedir. Mevcut uygulamaları geliştirip etkisini artırmak için ne tür araçların kullanılacağı, örneğin önceden yetersiz ödenek sağlanan hizmet ve yatırımlara ayrılan ödeneklerin mi artırılacağı, seçilen merkezlerde iş yapmanın önündeki engellerin mi ortadan kaldırılacağı anlaşılammaktadır. Ayrıca, yeni uygulamaların nasıl destekleneceği, örneğin AB destekli bölgesel kalkınma programlarında olduğu gibi önceliklere göre proje tekliflerinin değerlendirilmesi aracılığıyla hibe verilmesi gibi bir yapı mı geliştirileceği bu aşamada belli değildir. Diğer yandan, politikanın uygulanmasında DPT'nin işbirliği yapacağı, yerel aktörlerin öncelikler temelinde geliştirilecek bu tür uygulama stratejilerinde ne tür roller alacağı, cazibe merkezlerine göç etmiş veya edecek olan nüfusun ekonomik ve sosyal uyum sorunlarıyla nasıl başa çıkılacağına yer verilmemiştir.

Bölgesel Gelişmede “Yeni” Bir Politika Aracı: Cazibe Merkezleri

Ayrıca, GAP Acil Eylem Planı’nda 2008-2012 dönemi için merkezi bütçeden öngörülen toplam ek kaynak 14.533.016.000 YTL olarak belirlenmiş ve bunun 265.000.000 YTL’lik kısmı “Ekonomik Kalkınmanın Gerçekleştirilmesi” başlığı altında Cazibe Merkezleri için ayrılmıştır. Cazibe merkezlerinin yanı sıra yukarıda belirttiğimiz KOBİ’lerin desteklenmesi ve turizm öncelikleri aynı zamanda GAP Acil Eylem Planı içinde ayrı bütçe maddeleri olarak da yer almaktadır. Bu nedenle “cazibe merkezleri” ne bütçeden ayrılan kaynağın nitelik itibarıyla diğer harcama kalemlerinden nasıl bir farkı olduğu metinden anlaşılamamaktadır.

Bütün bunlara rağmen cazibe merkezleri politikasının uygulamada daha ayrıntılı stratejiler geliştirilerek beklenen etkileri yaratacağını umuyoruz.

Kaynakça

1. Parr, J. B., (1999) ; *Growth Pole Strategies in Regional Economic Planning: A Retrospective View*. Urban Studies, Vol. 36, No: 7-8, 1195-1215; 1247-1268
2. Çelik, F., (2006) *İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi* , Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 27, ss:149-170
3. Eraydın, A., (2002) Yeni Sanayi Odakları: Yerel Kalkınmanın Yeniden Kavramsallaştırılması, ODTU Mimarlık Fakültesi, ss: 5-7
4. Çağlar, E., (2006) *Türkiye’de Yerleşme ve Rekabet Gücü: Kümeleneğe Dayalı Politikalar ve Organize Sanayi Bölgeleri*, Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu TEPAV-ODTU, ss: 305-316
5. DPT, 31/12/2007 tarih ve 2007/76 sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararı ile onaylanan Stratejik Çerçeve Belgesi

EK- Cazibe Merkezleri Politikası ile İlgili Yasal Metinler

9. Kalkınma Planı (2007–2013): “Başta az gelişmiş bölgelerde olmak üzere, büyüme ve çevrelerine hizmet verme potansiyeli yüksek cazibe merkezleri belirlenerek; öncelikle bu merkezlerin ulaşılabilirliği iyileştirilecek, fiziki ve sosyal altyapısı güçlendirilecektir”

60. Hükümet Eylem Planı: “Cazibe merkezlerinin desteklenmesi gibi kalkınma politikaları Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden başlamak üzere uygulamaya konulacaktır”

Orta Vadeli Program (2007–2009): “Bölgesel merkez niteliği taşıyan kentler tespit edilecek, bölgeler arası göç eğilimleri analiz edilerek, göç eğilimlerini bu merkezlere yönlendirici stratejiler ve politikalar geliştirilecektir”

2008–2010 Dönemi Yatırım Programı Hazırlama Rehberi: “İlgili olan bütün sektör ve alt sektörlerde, ülkenin orta ve doğusunda belirli nüfus büyüklüğüne ulaşmış, doğudan batıya göçü kendine yönlendirebilecek, çevre illerin sosyo-ekonomik gelişmesini hızlandırma potansiyeline sahip; Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Kayseri, Konya, Malatya, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon, Van illeri ve bu illerin cazibe merkezi konumundaki **şehir merkezlerinin** sosyal ve fiziki altyapı yatırımlarına öncelik verilecektir. Güneydoğu Anadolu Projesi Ana Planı (GAP), Doğu Anadolu Projesi Ana Planı (DAP), Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP),

Bölgesel Gelişmede “Yeni” Bir Politika Aracı: Cazibe Merkezleri

Zonguldak, Bartın, Karabük Bölgesel Gelişme Raporu (ZBK) ve Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi (YHGP) kapsamında söz konusu planların amaç ve öncelikleri dahilindeki yatırımlar ile AB destekli bölgesel programlar kapsamında yürütülen projelerle ilişkili yatırımlara öncelik verilecektir”

*DPT 2007 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu: “Yatırım genelgesi ve 2007 yılı programında belirtildiği üzere, gelişme hızı düşük bölgelerimizde tespit edilen cazibe merkezleri için 2008 yılı içinde gerçekleştirilecek olan **örnek uygulamaların** yerel ve merkezî düzeyde hazırlığı için gerekli çalışmalar yapılacaktır, 2008 yılı bütçesi ve bütçe kanununda ihtiyaç duyulan hükümlere yer verilmesi sağlanacaktır”*

GAP Eylem Planı (2008-2012): Bölgesel ve ulusal ölçekli "Cazibe Merkezi" işlevi görecektir kentlerdeki iş ve yaşam ortamının iyileştirilmesi için, KOBİ'lere yönelik iş destek hizmetlerinin, girişimciliğin ve istihdam imkânlarının geliştirilmesi, turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve kalitesinin artırılması, yerel ürünlerin ve hizmetlerin markalaşmanın sağlanması gibi çok yönlü projeler ilgili kuruluşlar aracılığıyla desteklenecektir. Sağlanacak destekler, şehrin rekabet üstünlüğü ve özgünlüğü olan sektör ve alanlarının geliştirilmesi konularına odaklanacaktır. İlk aşamada Diyarbakır şehir merkezinden başlatılacak pilot uygulamanın 2008 yılı sonrasında bölgedeki diğer 2 merkeze (Gaziantep, Şanlıurfa) yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Finansman hem mevcut uygulamaları yoğunlaştırıp etkisini artırma, hem de yeni araç ve imkânlarla yeni uygulamaları destekleme amacıyla kullanılacaktır.